

Ponència:

LA GESTIÓ SOCIAL DE L'HABITATGE

“PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL”

Mª Rosa Alonso García
Presidenta de l'Associació ProHabitatge

Jornada de la Xarxa d'Habitatges d'Inserció
“Treball i habitatge:
dues causes d'exclusió social”

Agència de l'Habitatge de Catalunya
4 de juny 2015

DESCRIPCIÓ DEL PROGRAMA

Justificació

L'accés a l'habitatge ha estat i continua sent un problema persistent al llarg dels anys, aguditzant-se els últims anys per l'efecte de la situació de crisi econòmica, sobre tot i fonamentalment per a les famílies i persones soles amb menys recursos econòmics.

La conjuntura actual està fent que moltes famílies i persones que viuen soles vegin empitjorada la seva situació residencial, en tant que la pèrdua de poder econòmic generada pel context de crisi econòmica acaba produint situacions precàries com desnonaments, la pèrdua de l'habitatge per impagament d'hipoteques i lloguers, la sobreocupació i, en alguns casos, viure en albergs, pensions o hostals. Per altra banda, hi ha diferents situacions personals sobrevingudes com ara la violència de gènere, depressions, estrés o les addiccions que també obren processos d'exclusió social i pèrdua de l'habitatge i que per tant justifiquen la necessitat d'acompanyament social.

En aquest context, el "*PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL*" va dirigit a un perfil de famílies i persones que viuen situacions residencials precàries i que no poden fer front a les despeses d'un allotjament del mercat privat, i sovint tampoc a les d'un de públic.

Finalitat

El "*PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL*" vol afavorir els processos d'inserció social i residencial a partir de les activitats, tallers i acompanyament que realitza l'associació en el marc de l'habitatge respecte els diferents àmbits que afecten les famílies i/o persones soles.

Així mateix, es pretén poder establir un model d'habitatge alternatiu per a aquelles persones i/o famílies que per manca de recursos econòmics no poden accedir al mercat privat de lloguer, però que tampoc tenen accés a recursos d'habitatge públic, per manca d'oferta assequible per a aquests col·lectius.

De la mateixa manera, es proposen alternatives de curta durada per tal de poder oferir un alternativa d'allotjament normalitzat en situacions d'emergència,

ja sigui a causa de situacions de violència masclista o bé per altres causes sobrevingudes.

Així, es desenvolupen els següents projectes que conformaran el “*PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL*”:

- Allotjament Temporal en Habitatge Social Supervisat.
- Allotjament Temporal en Habitatge Social amb Suport Socioeducatiu.
- Allotjament d'Urgència per a Persones Víctimes de Violència masclista.
- Allotjament Puntual en Situacions d'Emergència i Urgència Social.

Objectius generals

- Oferir allotjament temporal en habitatge social compartit i supervisat a persones i/o famílies que han perdut l'habitatge i que no tenen suport familiar ni possibilitats d'obtenir habitatge al mercat públic o privat.
- Oferir allotjament temporal en habitatge social amb suport socioeducatiu a persones i/o famílies que han perdut l'habitatge, que no tenen suport familiar i sense ingressos suficients per poder fer front a un lloguer social, ja sigui al mercat públic o al mercat privat.
- Oferir allotjament d'emergència i urgència puntual a persones i/o famílies que s'han vist expulsades del seu habitatge arran d'una situació d'emergència sobrevinguda i, generalment, no prevista.
- Oferir allotjament d'urgència per a dones víctimes de situacions de violència masclista i pels/les menors al seu càrrec.

OBJECTIUS ESPECÍFICS PER PROJECTES

Allotjament Temporal en Habitatge Social Supervisat:

- Donar cobertura temporal a la necessitat bàsica d'allotjament.
-

- Donar suport en la recerca d'un habitatge autònom.
- Donar pautes per a un correcte ús de l'allotjament i una bona convivència.
- Donar suport a la gestió i manteniment de l'allotjament.

Allotjament Temporal en Habitatge Social amb Suport Socioeducatiu:

- Afavorir processos d'inserció social a partir del treball que es realitza a l'habitatge mitjançant diferents serveis de suport sobre els àmbits que poden desestabilitzar les persones en el seu camí cap a l'autonomia personal.
- Facilitar la integració social dels/les usuaris/es que no disposen de teixit social i/o familiar, potenciant l'ajuda mútua entre ells/es pel fet de compartir pis.
- Millorar les condicions socio sanitàries dels/les usuaris/es.
- Donar pautes per a una correcta organització econòmica.
- Orientar i realitzar el seguiment de l'accés al mercat formatiu i/o laboral.
- Donar suport a la gestió i manteniment de l'allotjament.

Allotjament Puntual en Situacions d'Emergència i Urgència Social:

- Donar cobertura d'allotjament de curta estada.
- Donar pautes per a un correcte ús de l'allotjament i una bona convivència.

Allotjament d'Urgència per a Persones Víctimes de Violència Masclista i menors al seu càrrec:

- Donar cobertura d'allotjament de curta estada.

- Proporcionar atenció professional garantint el suport personal a les dones ateses i els/les seus/ves fills/es.
- Garantir la cobertura de necessitats bàsiques d'alimentació, roba i higiene, així com les condicions de seguretat de les persones ateses.
- Realitzar la coordinació necessària amb Serveis Socials i la resta d'agents que es relacionin amb el projecte.

Equipament Residencial Pla de les Fonts de Terrassa:

El projecte d'actuació "*Equipament Residencial Pla de les Fonts de Terrassa*" incorpora algunes variables respecte els diferents projectes del PIR .

L'actuació es desenvolupa en un únic complex residencial que disposa d'amplis espais comunitaris i on ProHabitatge disposa de 18 habitatges equipats i amb subministraments.

Es disposa d'un espai comú des d'on es fomenten activitats de participació, convivència, capacitat i col·laboració, promovent l'autogestió i la planificació de les mateixes a partir d'una Assemblea de participants en el projecte.

L'"*Equipament Residencial Pla de les Fonts de Terrassa*" és una experiència alternativa per aconseguir una sortida residencial viable que dona estabilitat i pot equilibrar l'economia personal i/o familiar, sent aquesta l'essència d'aquest projecte.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL (PIR)

Perfil dels/les beneficiaris/es del Programa

- El col·lectiu d'atenció a qui es dirigeix el programa es compon de famílies i persones en risc d'exclusió social i en situació residencial precària, que poden necessitar un suport socioeducatiu.
- Prioritàriament els projectes atendran les següents categories o situacions:

- Habitatge inadequat
- Habitatge insegur
- Sense habitatge

Ho faran segons les definicions de la següent taula:

TIPOLOGIA EUROPEA DE L'EXCLUSIÓ RESIDENCIAL (ETHOS-FEANTSA)

SENSE SOSTRE	1	Viure en un espai públic	1.1 1.2	Dormir al carrer Contactats per serveis de carrer
	2	Dormir en un refugi nocturn i / o veure's obligat a passar moltes hores al dia a un espai públic	2.1 2.2 2.3	Baixa exigència / albergs d'accés directa Pensions barates Hostals d'estades curtes
SENSE HABITATGE	3	Alberg per a gent sense llar / allotjament temporal	3.1 3.2 3.3 3.4	Alberg per a persones sense llar de curta estada Allotjament temporal (sense temps definit) Allotjament temporal (període determinat) Allotjament temporal (llarga estada)
	4	Alberg per a dones / refugi	4.1 4.2	Alberg col·lectiu Allotjament amb suport / habitatge tutelat
	5	Allotjament per a sol·licitants d'asil o immigrants	5.1 5.2 5.3	Centres de recepció (asil) Centres de repatriació (internament) Allotjament per a temporers
	6	Institucions d'internament	6.1 6.2	Institucions penals Altres institucions
	7	Allotjament amb suport d'especialistes (per a gent sense llar)	7.1 7.2 7.3 7.4	Allotjament amb suport (grup) Allotjament amb suport (individual) Habitatges per a joves Menors en acollida
HABITATGE INSEGUR	8	Sense pagar lloguer	8.1 8.2	Viure temporalment amb la família o els amics (no per pròpia voluntat) Viure en llocs de residència sense un estatus legal (excepte els okupes)
	9	Ordre de desnonament	9.1 9.2	Ordre legal de desnonament (habitatge de lloguer) Ordre de devolució (habitatge en propietat)
	10	Violència	10.1	Viure amb l'amenaça de violència per part de la parella o de la família (amb denúncies a la policia)

HABITATGE INADEQUAT	11	Estructura temporal	11.1 11.2 11.3	Casa mòbil / caravana (que no s'usa com a habitatge de vacances) Ocupació il·legal de l'espai d'assentament (barraquisme, nòmades) Ocupació il·legal edifici (okupes)
	12	Allotjament impropí	12.1	Viure en habitacles considerats inapropiats per a les persones segons la legislació estatal
	13	Amuntegament	13.1	Per sobre del màxim fixat per les normes

- Els usuaris/es han de disposar d'uns ingressos mínims per poder assumir el pagament d'una aportació mensual per l'ús de l'allotjament i per fer front a les despeses parcials o totals de subministraments, **en aquells casos que així s'estableixi.**
- A banda, podran constituir un fons d'estalvi i fer-hi una aportació mensual, l'import de la qual dependrà del seu nivell d'ingressos i que serà destinada a poder fer front a les despeses originades per la sortida del projecte cap a un nou habitatge.
- En aquest sentit, les famílies o persones que s'acullin al "*PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL*" han de seguir el següent esquema en el diagnòstic social:

Matriu per al Diagnòstic Social en Habitatges amb Suport			
NECESSITATS	ADEQUADES	DEFICITÀRIES	MOLT DEFICITÀRIES
Informació		X	
Habilitats Socials		X	
Autonomia psíquica/física	X		

Relació de convivència		X	
Organització unitat de convivència		X	
Recursos econòmics		X	
Treball i ocupació		X	
Formació i educació		X	
Habitatge		X	
Participació social		X	
Acceptació social		X	

De la mateixa manera, les persones o famílies acollides al projecte “**Allotjament Temporal en Habitatge Social Supervisat**” han de seguir el següent esquema en el diagnòstic social:

Matriu per al Diagnòstic Social en Habitatge Social Supervisat			
NECESSITATS	ADEQUADES	DEFICITÀRIES	MOLT DEFICITÀRIES
Informació	X		
Habilitats Socials		X	

Autonomia psíquica/física	X		
Relació de convivència		X	
Organització unitat de convivència		X	
Recursos econòmics		X	
Treball i ocupació	X		
Formació i educació	X		
Habitatge		X	
Participació social	X		
Acceptació social	X		

- La durada de l'estada en els allotjaments amb suport serà de sis mesos, podent-se renovar, si la situació ho requereix, per un altre període igual amb un màxim d'un any.

En el cas dels habitatges supervisats, es planteja que l'estada a l'habitatge pugui ser de més llarga durada, tot i que es treballarà en la línia de poder aconseguir un habitatge definitiu, cercant alternatives tant al mercat privat com a través dels diferents recursos públics que puguin oferir-se.

Pels allotjaments d'urgència, el temps d'estada serà l'imprescindible per tal de pal·liar la situació d'emergència que hagi originat la seva activació.

- El perfil definit anteriorment de les persones o famílies acollides al programa implica un nivell d'atenció “amb suport” i “supervisat” que esdevindrà bàsic o intensiu en funció de les unitats de convivència. El nivell bàsic “amb suport “ implica un mínim d'una visita setmanal a l'habitatge per a desenvolupar els objectius establerts al pla de treball individual o familiar. Al nivell “supervisat” les visites seran, inicialment, setmanals per tal de poder treballar els aspectes relacionats amb l'organització econòmica, el manteniment i recerca d'habitatge i tractar temes relacionats amb la convivència.

En el cas de l'Allotjament d'Emergència, donat el seu caràcter de curta estada, no es planteja el poder iniciar un pla de treball amb les famílies i/o persones, tot i que es vetllarà per la cura i manteniment de l'habitatge, així com per les relacions de convivència tant a l'habitatge com amb la resta de la comunitat. En aquest sentit, es realitzarà una visita setmanal a l'allotjament per tal de fer-ne la corresponent supervisió.

- Els/les professionals d'aquest programa s'hi dedicaran, combinant en el marc d'aquest, l'atenció directa i indirecta (informes, entrevistes, reunions amb atenció primària, professionals d'altres entitats, etc.).
- En aquest sentit la Matriu d'Inclusió Residencial definida per ProHabitatge estableix el següent:

MATRIU D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL - ASSOCIACIÓ PROHABITATGE -				
	Emergència	Urgència	Transició	Permanent
Supervisat			X	X
Amb suport		X	X	
Assistit				
Integral				

METODOLOGIA PER PROJECTES

S'establiran diferents nivells i intensitats d'intervenció amb les persones i/o famílies en funció del projecte en que es trobin ubicats/des i de les necessitats personals i/o familiars.

Grups Col·laboratius i Tallers Capacitadors

S'entenen com a grups de persones de diferents cultures i situacions, que han viscut processos de sensellarisme i exclusió residencial i que es reuneixen per compartir vivències, sentiments, informacions i recursos, amb la finalitat de donar-se suport mutu de cara a aconseguir canvis personals i col·lectius. Per tant, es fomentarà la participació i l'empoderament de les persones usuàries en perspectiva comunitària.

Una de les característiques d'aquest treball d'empoderament passa per reconstruir l'autoestima, les relacions socials i familiars dels/les usuaris/es desenvolupant el que s'anomenen les capacitats col·lectives o capacitats grupals, ja que per tal que existeixi una expansió de les capacitats individuals cal que la persona realitzi una participació exitosa en grup donat que:

- Els assoliments d'un grup afecten al sentiment de benestar de les persones que el configuren.
- Els grups són importants instrumentalment per a determinar eficiència i recursos compartits.
- Els grups influeixen en els valors i les eleccions de les persones.

Així doncs, l'objectiu és el de crear grups a cada un dels projectes residencials amb la intenció que mitjançant la participació dels/les usuaris/es es creïn sinèrgies col·lectives de suport i ajuda mútua que permetin l'empoderament de les persones participants i facilitin l'assoliment dels objectius personals i/o familiars.

De manera específica es plantegen els següents objectius:

- Intercanviar vivències i suport emocional en els processos d'exclusió residencial i sensellarisme.

- Informar i donar suport sobre recursos socials i residencials.
- Trencar l'aïllament de les persones, participant en activitats col·lectives.
- Fomentar i ampliar el hàbits i habilitats personals i familiars.
- Cohesionar els Grups Col·laboratius i potenciar la participació dels seus membres.

Els grups s'articulen inicialment en relació als/les participants als diferents projectes desenvolupats a la ciutats, però donat l'habitual i necessari treball en xarxa que es realitza tant amb els diferents Serveis Socials com amb diverses entitats socials, es plantejarà que l'abast dels grups es pugui estendre a totes aquelles persones i/o famílies que puguin ser derivades, encara que no participin als projectes d'inclusió residencial.

Per poder portar a terme el desenvolupament dels Grups, s'introduiran sessions de coaching grupal, orientades en l'àmbit de les habilitats personals i socials, i la realització de Tallers Capacitadors sobre els diferents àmbits i temàtiques relacionats amb el procés soci educatiu.

Suport Socioeducatiu Individual i Familiar

La metodologia de treball individual i/o familiar es portarà a terme al projecte d'Allotjament Temporal en Habitatge Social amb Suport Socioeducatiu. Aquesta metodologia s'articularà al voltant de la realització d'un Pla de Treball. Aquest es realitzarà durant el primer mes d'estada de l'usuari/a i/o família a l'allotjament. Es farà d'acord amb la Matriu pel Diagnòstic Social, tenint en compte la informació obtinguda de l'informe de derivació, l'entrevista inicial i les primeres visites que es realitzin a l'allotjament. Aquest Pla de Treball es dissenyarà de manera conjunta amb els Serveis Socials corresponents i amb la participació activa i implicació dels/les usuaris/es.

En el Pla de Treball es detallaran les actuacions a seguir per tal de desenvolupar els processos d'inserció social, objectiu general del procés, a partir de la supervisió, acompanyament i seguiment social, el qual serà més o menys intensiu en funció de les necessitats detectades a les diferents àrees d'intervenció.

GESTIÓ IMMOBILIÀRIA

A banda dels àmbits d'intervenció amb les persones usuàries del programa destaquen diferents activitats relacionades amb la gestió dels aspectes immobiliaris dels habitatges portades a terme per el/la Tècnic/a de Gestió Immobiliària de l'entitat i que responen als següents objectius:

- Supervisar el correcte manteniment i bon estat dels habitatges de titularitat de l'entitat o gestionats per la mateixa.
- Supervisar el pagament puntual d'aportacions per l'ús de l'habitatge per part dels/les usuaris o usuàries dels projectes en els que així es determini.
- Supervisar el pagament puntual dels subministraments per part dels/les usuària o usuàries dels habitatges, en aquells projectes en els que així es determini.

AVALUACIÓ DEL PROGRAMA

L'avaluació prevista per al desenvolupament dels diferents projectes serà de tipus quantitatiu i de tipus qualitatiu. En el primer cas hi ha definits indicadors d'avaluació per cadascuna de les àrees d'organització econòmica i familiar: formació, ocupació, salut i habilitats personals i socials i recerca d'habitatge.

També s'avaluarà el grau d'assistència de les persones participants a les diferents activitats que s'organitzen i als tallers capacitadors.

ADEQUACIÓ DEL PROGRAMA A LA NORMATIVA VIGENT

El projecte es troba relacionat amb:

- Els objectius de les polítiques de serveis socials reconeguts a l'article 4 de la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials que contempla entre altres:
 - Detectar les necessitats personals bàsiques i les necessitats socials.

- Prevenir, atendre i promoure la inserció social en les situacions de marginació i d'exclusió social.
 - Facilitar que les persones assoleixin l'autonomia personal i funcional en la unitat familiar o de convivència que desitgin.
 - Atendre les necessitats derivades de la manca de recursos bàsics i dels dèficits en les relacions personals i amb l'entorn, evitant, si és possible, la institucionalització segregadora com a solució d'aquestes mancances.
 - Promoure la tolerància, el respecte i la responsabilitat en les relacions personals, familiars, convivencials i socials.
- L'article 7 de la mateixa Llei de Serveis Socials reconeix com a *Situacions amb necessitat d'atenció especial* les de necessitat social, com les relacionades amb la manca d'habitatge o amb la desestructuració familiar (c), exclusió i aïllaments socials (f), i condicions laborals precàries, desocupació i pobresa (m).
- En aquest sentit el "*PROGRAMA D'INCLUSIÓ RESIDENCIAL*" s'adequa al *Servei d'acolliment residencial d'urgència* definit al servei 1.1.3.1 de la Cartera de Serveis Socials 2010 – 2011 com el servei d'acolliment residencial que supleix temporalment la llar familiar en casos puntuals i d'urgència. El servei d'acolliment residencial d'urgència pot prestar-se en un establiment social o en qualsevol altre recurs que aconseguixi la mateixa finalitat amb l'objecte de cobrir temporalment les necessitats bàsiques que han motivat la situació d'urgència.
- Els objectius de la Llei 18/2007, del Dret a l'Habitatge i al Decret 75/2014, de 27 de maig, del Pla per al dret a l'habitatge:
- Habitatge d'inserció: l'habitatge gestionat per administracions públiques o per entitats sense afany de lucre que, en règim de lloguer o sota altres formes d'ocupació, es destina a atendre persones que requereixen una atenció especial.

CONSOLIDACIÓ DEL PROGRAMA

L'Associació ProHabitatge desenvolupa el Programa d'Inclusió Residencial, per a famílies i persones en situació d'exclusió social des de l'any 199/2000, amb 9

habitatges al municipi del Prat de Llobregat. Enguany, s'ha passat a disposar de 80 habitatges, incrementant el número d'allotjaments i de persones i famílies ateses. En aquest sentit el programa que es presenta respon precisament a l'experiència acumulada en la seva gestió i la vigència i agudització de la situació que viuen les famílies i persones soles amb problemàtiques de manca de recursos econòmics, realitats residencials precàries i aïllament social.

ORIGINALITAT I INNOVACIÓ DEL PROGRAMA

Per ProHabitatge, la participació dels/les usuaris/es dels seus projectes és fonamental. Així, amb les diferents accions que es desenvolupen als projectes pretenem empoderar els usuaris i usuàries per tal que es responsabilitzin de la seva situació i esdevinguin protagonistes del seu procés i de les seves vides. En aquest sentit, l'Associació ProHabitatge posa en marxa el seu propi projecte de participació als seus projectes, incorporant les innovacions i bones pràctiques d'arreu d'Europa, arran de la seva participació al projecte Grundtvig europeu "*Participation des usagers: Partager les pratiques en Europe*".

En aquesta línia s'han desenvolupat un seguit de recursos per promoure la **participació tant a nivell individual com col·lectiu** de les persones que comparteixen habitatge, entenent la participació com un element de responsabilització, empoderament i reforç de l'autonomia personal.

La **participació a nivell col·lectiu ha culminat amb la creació dels Grups Col·laboratius i els Tallers Capacitadors**: s'introdueixen com a nova metodologia a implementar als diferents projectes, per tal de poder complementar les intervencions a nivell individual i com a manera de construcció de xarxes de suport mutu. A més, es compta amb la possibilitat de poder obrir aquestes xarxes a la resta de la comunitat, podent plantejar la participació d'altres persones que no siguin participants necessàriament dels projectes de ProHabitatge.